

Váci kincsvadászat,

avagy szarvas kísérettel a kisvárosban

TANÁRI KIEGÉSZÍTŐ FÜZET

Magosfa Alapítvány

Vác, 2015

Kedves Pedagógus!

A városfelfedező füzetet a „Váci érték vadász iskolások” című projektünk keretében készítettük, amelynek célja az, hogy bemutassuk a helyi, megyei és országos értéktárakban nyilvántartott értékeket, valamint a projektben résztvevő tanulók gyűjtsenek új értékeket, amelyeket felterjesztünk a Települési Értéktárba.

A városfelfedező füzet megírásával pedig az a célunk, hogy játékos módon ismertessük meg a Váci Települési Értéktárba felvett értékeket a diákokkal. Ezen túlmenően a füzet használható a projekten kívül is: elősegíti Vác megismerését mind a helyben tanuló diákok mind a városunkba érkezők számára. A füzet feldolgozását harmadik osztálytól a végzős osztályokig ajánljuk.

Ebben a kiegészítő füzetben a rejtvény kérdései, valamint a „Figyeld meg!”, „Keresd meg!” feladatok megfejtését olvashatják, valamint egy-két helyen kiegészítő információt is találnak. A rejtvény a megoldásokkal a 6. oldalon található.

Vácon tanító pedagógusok figyelmébe ajánljuk:

A füzetet bátran ajánljuk tanórai vagy szakköri feldolgozásra!

Segítségével a tanulók megismerhetik a település történetét, látnivalóit. (Jellemzően: az itt lakók többsége még nem látogatta meg a helyi múzeumokat, a mindenhol jelenlévő emléktáblákat sem elsősorban a helyiek olvassák!)

A Projektfeladatok részben olyan kérdések szerepelnek, amelyek elősegítik egyes témák mélyebb megismerését.

A Települési Értéktár gyarapításában bárki részt vehet: a jogszabályok alapján bárki kezdeményezheti az önkormányzat közigazgatási területén fellelhető, illetve az itt létrehozott nemzeti értékek adatbázisba való felvételét. A javaslatot a megfelelő űrlap (a Települési Értéktár oldalán, „javaslat lap” című pdf dokumentum) kitöltésével a polgármesternek címezve kell benyújtani. Részletes ismertetőt olvashatunk a Települési Értéktár oldalán (<http://www.vac.hu/index.php?page=ertektar>).

Osztálykirándulást tervező pedagógusok figyelmébe ajánljuk:

Jöjjenek Vácra, és járják be a várost a városfelfedező füzet segítségével!

Minden fontos látnivalót érint az útvonal, a feladatok pedig segítenek folyamatosan fenntartani a diákok érdeklődését. Segítségével egy nem szokványos városvezetésen vehetnek részt!

Állomások - megoldó kulcs

1. Hatvani kapu

Figyeld meg!

A kapu helyét, a fal vastagságát az utca síkjából kiemelt térelemek mutatják. A feltételezett magasságot a két zászlórúd magassága jelzi. A ház felőli oldalon közlekedtek a szekerek, a bolt felőli oldalon a gyalogosok.

Rejtvény kérdés:

Kiknek az uralkodása idején terjedt eddig a kőfallal kerített város? (A megoldást jelentő tábla a házfalon van.)

A megoldást írd a rejtvény 4. sorába!

Megoldás: TÖRÖK

2. Siketnéma Intézet

Keresd meg!

A rózsaszín épület lábazati részéhez közel találunk 4-5 db bemélyedést, ezekben látszódnak a kőből épült falszakaszok.

Rejtvény kérdés:

Milyen stílusban épült az egykori püspöki palota? A megoldást írd a rejtvény 9. sorába!

Megoldás: BAROKK (a falon lévő emléktábla szövege tartalmazza)

Figyeld meg!

Az Egyházmegyei Gyűjtemény falán tábla található, melyen az áll, hogy az épület ún. Nagyréposti palota volt.

A Váci Értéktár Közérdekű Muzeális Gyűjtemény épületének homlokzatán látható a „Pannónia” felirat. Az 1700-as évek elején uradalmi kocsmá volt, majd később vendégfogadóként működött Arany Szarvas néven. A társadalmi élet fontos színhelye volt, vándor színtársulatok is felléptek, Petőfi Sándor is gyakran játszott itt. A kapualjban elolvasható néhány, váci eseményt megörökítő írása (jobb oldali falon). Később kereskedőház lett, ebből az időből származik a Pannónia név.

3. Bécsi kapu

Figyeld meg!

A főtérek hosszan elnyúló háromszög alakja van, a Bécsi kapunál szűkül össze.

A tatárjárás idején Vác teljesen elpusztult. Az 1240-es évek vége felé német telepeseket hívtak be, akik a mai Március 15. tér környékén, nem messze a révátkelés helyétől alakították ki településüket (Német Vác). A XVIII. században nagyszabású városrendezésbe kezdtek a püspökök: lebontották a romos házakat és a középkori városfalat, feltöltötték a vizes árkokat. Mindezzel megtartották a középkorra kialakult belváros szerkezetét, ugyanakkor lehetővé tették a terjeszkedést is.

Rejtvény kérdés:

Hogy nevezik másik néven a Bécsi kaput? A megoldást írd a rejtvény 5. sorába!

Megoldás: FELSŐ (a bal oldali ház falán van az emléktábla)

4. Hegyestorony

Figyeld meg!

A Tabán a régi városmag, a strandtól a börtönig tartó, a Főtér és a Duna közé eső rész. A hangulatos, szűk utcácskákban eredetileg egyszintes épületek voltak, ezek közül sok ma is látható. Többet felújítottak, van, ahol törekedtek az eredeti állapothoz közeli homlokzat megtartására, van ahol nem. Néhány kétszintes épületet is találunk, moderneket és régieket egyaránt. Mindenesetre érdemes egy kicsit barangolni erre felé. Több helyen lépcső vezet le a Duna-partra.

Rejtvény kérdés:

Mi volt a foglalkozása a Hegyestoronyban született Végh Gusztávnak? A megoldást írd a rejtvény 6. sorába!

Megoldás: FESTŐMŰVÉSZ (a Hegyestorony fehér színű lakóház részének jobb oldalán található a tábla)

Figyeld meg!

A Duna a kiépített sétány alatt folyik. A város a Duna által kialakított teraszokra épült. Közöttük jól érzékelhető a térszint különbség. Utunkon haladva, dél felé nézve, a folyó a síkság felé tűnik el. A Duna felé fordítva tekintetünket, a Szentendrei-sziget partvonalát látjuk, a távolban a Pilis vonulatai húzódnak. Visszafelé fordulva a Dunakanyar keleti kapuját látjuk, előtérben Verőce és a fölötte magasodó Fenyves-hegy, a távolban a Börzsöny vonulata, amelynek legmagasabb pontja a Csóványos.

5. Városháza

Figyeld meg!

A barokk stílusban épült városháza egyemeletes épület, homlokzatán Jusztícia, az igazság istenasszonyának mérleget tartó szobra látható, a két oldalán fekvő női alakok a magyar, illetve a Migazzi püspöki címet tartják. A kosáríves kapu felett kovácsoltvas erkélyt látunk, az oromzaton pedig Püspökvác címere látható.

Az egykori városháza téglalap alapú építmény volt, az új városháza építéskor elbontották. A főtér felújításakor a régi épület alapját kerítéssel jelölték meg, ebben működik az étterem grillterasa. Maga az étterem az egykori épület pincéjében kapott helyet.

Rejtvény kérdés:

Nézz vissza az utcába, amin feljöttél a Főtérrre! Mi volt a keresztneve annak, akiről elnevezték a rév felé vezető utcát? A megoldást írd a rejtvény 1. sorába!

Megoldás: KÁROLY (az emléktáblát a Városháza oldalában, az utcanév tábla mellett találjuk)

6. Fehérek temploma

Rejtvény kérdés:

Melyik kőműves építette a Fehérek templomát? Keresztnevét írd a rejtvény 3. sorába!

Megoldás: MÁRTON (a templom homlokzatán olvasható a tábla)

Fedezd fel!

A Memento mori kiállítás mellett haladtunk el, amikor a Városháza felől a templomhoz jöttünk. A kapualjba kell bemenni, ott lehet jegyet is váltani. Odalenn néhány apró tárgyi emlék bemutatása mellett az eredeti koporsók egy részét lehet látni, valamint 2-3 mumifikálódott holttestet felöltöztetve. (Esetleg lehetnek olyan gyerekek, akiket felizgat a látvány, nem minden korosztálynak javasolt a látogatás.)

Keresd meg!

A Főtér egyik legrégebbi épülete a sarki ház a templom oldalával szemben. Okkersárga színéről könnyen felismerhető, falán emléktábla: „A XVIII. sz. közepén épült barokk stílusú polgári ház.”

7. Szentháromság tér

Rejtvény kérdés:

Ekkor építették át a piarista templomot (római számmal írva). A megoldást írd a rejtvény 8. sorába!

Megoldás: MDCCCLXVI (1866, az emléktábla a homlokzaton található)

8. Konstantin tér

Figyeld meg!

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola épületével kezdjük a tér bebarangolását, amely a papi szeminárium épülete volt 1948-ig, utána gimnázium működött benne. Eredetileg Migazzi püspök építtette 1777-1783 között, 1926-ban oldalszárnyakkal bővítették.

A Karolina Katolikus Általános Iskola következik, melyet 1905-ben építtetett Csáky Károly püspök.

Mellette a plébánia áll, majd a kanonoki házak következnek.

A Báthori utca másik oldalán, a Székesegyház mögött található a volt kispósti palota, amely az 1780-as évek elején épült copf stílusban.

Elhaladunk a Zeneiskola mellett, majd a Piarista Gimnázium és Kollégium épülete, valamint a rendház előtt érkezünk vissza a tér sarkába.

A tér körüli épületek mindegyikén emléktáblák sorakoznak, érdemes elolvasni őket. Megtudjuk, mikor épült, milyen funkciója volt egykor és van jelenleg, kik laktak, alkottak, tanultak és tanítottak a falak mögött.

Rejtvény kérdés:

Mérete miatt így is nevezik a székesegyházat. A megoldást írd a rejtvény 7. sorába!

Megoldás: NAGYTEMPLOM

(A székesegyházat sokféleképpen nevezik a helyiek: dóm, bazilika, nagytemplom.

Ezek a nevek jelennek meg a Vácról szóló útikönyvekben is.)

9. Kossuth tér

Rejtvény kérdés:

Ki volt a legenda szerinti névadó? A megoldást írd a rejtvény 10. sorába!

Megoldás: REMETE (a szobor talapzatán áll a felirat: Vácz remete)

Folytasd utad!

Az 1870-es évektől működött Vácon a Reitter-féle kocsigyár, amely az egyik legmodernebb gyárrá vált az 1890-es évekre.

Az itt gyártott kocsikat a Monarchián túlra is szállították. Az 1920-as években néhány autókarosszériát is készítettek itt.

Az automobilon elterjedésével a vállalat megszűnt 1932-ben.

Keresd meg!

A piac kapujának oszlopai eredetiek, a kapuszárnyakat utólag rekonstruálták az eredeti tervrajz alapján.

10. Curia szálló

Keresd meg!

A kapualjban egy pajzs alakú kőtábla emlékeztet a XVI. századi káptalani adományozásra.

A bal oldalon, a Sajdik kiállítás ajtaja fölött balra található.

Rejtvény kérdés:

Ez is működik jelenleg az egykori Curia szálló épületében! A megoldást írd a rejtvény 2. sorába!

Megoldás: CSOKIZÓ (az épület homlokzatán olvasható)

11. Szent Mihály templom romja

A Főtéri munkálatok során végzett ásások alkalmával találták meg az 1760-ban lebontott templom alapjait. Az alapját és a templomot körbevevő kőkerítés jelzésére helyezték el a térelemeket itt. A kellőképpen zárt, és mégis nyitott rom-templom nagy sikernek örvend a kisgyerekes családok körében, hiszen itt a kicsiket jól szemmel lehet tartani, a többség magától is a kerítésen belül marad. Jó időben délelőtt és délutánonként nagy a futkározás, kismotoron és futóbiciklin „száguldoznak” a csöppségek. Este pedig a fiatalok veszik birtokukba a területet: gördeszkások próbálgatnak, mások a falmaradványokon ülnek és beszélgetnek, várják a barátokat az esti buli előtt.

Rejtvény

Sorszám	Állomás	↓												
1	5						K	Á	R	O	L	Y		
2	10						C	S	O	K	I	Z	Ó	
3	6								M	Á	R	T	O	N
4	1								T	Ö	R	Ö	K	
5	3							F	E	L	S	Ő		
6	4			F	E	S	T	Ő	M	Ú	V	É	S	Z
7	8	N	A	G	Y	T	E	M	P	L	O	M		
8	7			M	D	C	C	C	L	X	V	I		
9	2					B	A	R	O	K	K			
10	9						R	E	M	E	T	E		

További helyek, melyek látogatásra érdemesek

Minden, a Váci Települési Értéktárba felvett helyszín bejárása több időt venne igénybe, mint amivel le lehet kötni az általános és középiskolás tanulókat. Ezért igyekeztünk a Belvárosban maradni, és itt felfedeztetni a múlt kincseit. Akinek azonban több ideje van a városnézésre, mint 1-1,5 óra, annak ajánljuk a következő útvonalakat bejárni. Az alap állomásoktól indulnak ezek a hurkok, ugyanoda térnek vissza, onnan lehet folytatni az utat. Ezekben az útvonalakon kifejezetten a Települési Értéktárban található helyszíneket mutatjuk be, feladat és rejtvény nem kapcsolódik hozzájuk.

Az 1. állomástól kiindulva lehet megtekinteni a Vörösházat, vasútállomást (Az első magyar vasút) és a Zsinagógát. A 3. állomástól tovább sétálhatunk a Diadalívhez, majd vissza egyenesen a Bécsi kapuig, vagy a Tabán utcáin lefele a Duna-partra. A 8. állomástól indulva útba ejtethetjük a váci várat, a Ligetet, benne a Hétkápolnát és a Honvédelemkőművet.

Viszonylag távol, a település külső részein található még három helyszín, amelyet érdemes meglátogatni. A Kálvária és a Löszfal a Kosdi útról érhető el. A Vörösházról indulva a főúton haladjunk déli irányban a Honvéd utcáig, itt forduljunk balra. Menjünk rajta végig, a vasúti híd alatt, az alagúton áthaladva egyenesen folytassuk utunkat. Pár perces séta után, a jobb oldalon, egy hosszú, egyenes szakasznál a dombtetőn megpillantjuk a Kálváriát. A Löszfal a Kálvária domb mögött található.

Az egykori Forte gyárhoz a Ligetből visszafelé haladva tehetünk kitérőt. A Gombás-patak hídjá (Kőszentes-híd) utáni lámpás keresztezédsnél menjünk át a főút túloldalára. Kicsit visszafelé haladva érkezünk a keresztutcához (Zöldfa utca). Menjünk rajta végig, az utat követve kanyarodjunk balra a Vám utcába. Az utca közepén, a jobboldalon van a gyár bejárata. Ugyanezen az úton térhetünk vissza a hídhöz.

Váci Települési Értéktár anyagai

A Települési Értéktár egy virtuális adatbázis. Vácon az önkormányzati döntésnek megfelelően a települési értékek azonosításával, valamint a Hungarikum törvényből (2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról) eredő további feladatok ellátásával a Katona Lajos Városi Könyvtárát bízták meg. Két úton lehet elérni az adatbázist:

1. A böngészőbe be kell írni: <http://www.vac.hu/index.php?page=ertektar>
2. A www.vac.hu honlapon lefelé kell görgetni az oldalt, a bal sávban, a Kőkapu képe alatti banner-re klikkelve nyílik meg.

Projektfeladatok

A játékos útvonalbejáráson egy-egy épület történetére, a hozzá kapcsolódó eseményre csak néhány szóban tudunk utalni. Lakóhelyünk mélyebb megismerését, a lokálpatriotizmus kialakulását segíthetjük elő az itt leírt összetett feladatok elvégzésével. A diákok néhány fős csoportban végezzék el a feladatokat. Hagyjunk a felkészülésre elég időt (egy hét, egy hónap), majd a bemutatásra is! Munkájukat segíthetjük azzal, ha elmondjuk, hol kezdjenek hozzá. Lentebb néhány ötletet adunk, honnan kaphatnak segítséget.

- 1. *Képzeld magad 100 évvel ezelőttre! Mit találnál ezeken a helyeken?*
A Tragor Ignác Múzeum múzeumpedagógiai programjai között szerepelnek olyan témák, melyek segíthetnek a kérdés megválaszolásában.
- 2. *Hogyan változott a jelenlegi Főtér az elmúlt ezer év alatt?*
Az Irodalomjegyzékben ajánlott könyvek, weboldalak segíthetnek. Érdeemes megnézni a régi képeslapokat is!
- 3. *Melyik a legrégebbi épület?*
A Tragor Ignác Múzeumban érdemes érdeklődni.
- 4. *A Kőszentes-híd régóta a város kapuja.*
Az Irodalomjegyzékben ajánlott könyvek, weboldalak segíthetnek megtalálni a részleteket.
- 5. *Vác számos templommal, imaházzal büszkélkedhet.*
Az Irodalomjegyzékben ajánlott könyvek, weboldalak segíthetnek felderíteni ezek múltját. Egy térképet is érdemes elővenni, általában jelölik ezeket a helyeket. Ez lehet a Google térkép is!
- 6. *A Duna meghatározó a város életében.*
Az Irodalomjegyzékben ajánlott könyvek, weboldalak segíthetnek, valamint a Tragor Ignác Múzeumban érdemes érdeklődni.
- 7. *Mit mesélnek a kapuk?*
A fényképezés, művészettörténet iránt érdeklődő tanulóknak érdemes kiadni ezt a feladatot. Sétáljanak körbe a Diadal tér, Csányi körút, Kőkapu, Duna határolta területen, figyeljék a kapukat, találjanak ki csoportosítási lehetőségeket (ebben segítsünk nekik), ezek alapján célzottan tudnak fényképeket készíteni. Ahol évszám van, vagy régi, díszes kapu, vagy műemlék épület, stb., ott érdemes utánanézni annak is, mi volt régen, mire használták.

Források

Új keletű könyvek, amelyeket érdemes a tanulók figyelmébe ajánlani:

Horváth M. Ferenc (szerk): Vác, a Dunakanyar szíve, Vác Város Önkormányzata, Vác, 2009

Bánhidi László: Új váci kalauz; Váci Városvédők és Városszépítők Egyesülete, 1998

Dercsényi Dezső, Granasztói Pál: Vác, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1960

Gazdag képanyag:

Héjjas Pál, Horváth M. Ferenc: Vác. Régi képeslapok - Old postcards - Alte Ansichtskarten, 1896 - 1950. Váci Történelmi Tár 2. Vác, 2001.

(interneten olvasható a következő helyen:

http://library.hungaricana.hu/hu/view/VACV_Vtt_02_Kepeslapok/?pg=0&layout=s)

<http://www.muzeumvac.hu/muzeum/fotogaleria.html>

A következő két könyv hosszú és régies nyelven íródott, de található benne hasznos információ:

Tragor Ignác: Az emberi élet Vácán és vidékén az őskortól napjainkig. Vác, 1936

(interneten olvasható a következő helyen: <http://www.radnoti-vac.sulinet.hu/munkak/helytort/vtkonyv/tartalom.htm>)

Karcsú Antal Arzén: Vác város története, Vác, 1880-1888

(interneten olvasható a következő helyen: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Vac/index.htm)

A Katona Lajos Városi Könyvtárban

külön helytörténeti gyűjtemény áll rendelkezésre, itt kölcsönözni nem lehet, de helyben olvasni igen.

Váci kincsvadászat,
avagy szarvas kísérettel a kisvárosban

Összeállította: Pangea Egyesület
Kiadja: Magosfa Alapítvány
Grafika: Kiss Maja

ISBN 978-963-229-549-7

A kiadvány a Földművelésügyi
Minisztérium és a Hungarikum
Bizottság támogatásával készült.

